

No: 1178 – Mahreç İşareti

MARAŞ GÜLÜ MOTİFİ

Tescil Ettiren

KAHRAMANMARAŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 05.11.2020 tarihinden itibaren korunmak üzere 26.07.2022 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 1178
Tescil Tarihi	: 26.07.2022
Başvuru No	: C2020/371
Başvuru Tarihi	: 05.11.2020
Coğrafi İşaretin Adı	: Maraş Güllü Motifi
Ürün / Ürün Grubu	: İşleme / Halılar, kilimler ve dokumalar dışında kalan el sanatı ürünleri
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç işareti
Tescil Ettiren	: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
Tescil Ettirenin Adresi	: İsmetpaşa Mahallesi Azerbaycan Bulvarı No:25 Dulkadiroğlu KAHRAMANMARAŞ
Coğrafi Sınırı	: Kahramanmaraş ili
Kullanım Biçimi	: Maraş Güllü Motifi ibaresi ve mahreç işareti amblemi, ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılır. Ürünün kendisi veya ambalajı üzerinde kullanılmadığında Maraş Güllü Motifi ibaresi ve mahreç işareti amblemi işletmede kolayca görülecek şekilde bulundurulur.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Maraş Güllü Motifi; özellikle sık dokuma patiska kumaş üzerine kanaviçe bezi (kanava bezi) teyellenerek işlenen, gül ve yapraklarından oluşan bir çiçek buketi şeklinde olan motiftir. Motifin boyu 40-42 cm, eni ise 12 cm'dir.

Kanava bezi; pamuk ve yün iplikten dokunan, kanaviçe işleminin yapılmasına imkân veren, boşluklu, iplikleri sayılabilen ve işleme sonrası sökülebilen yardımcı keten bezdir.

Maraş Güllü Motifi doğaya yakın bir üslupla biçimlendirilmiş ve renklendirilmiştir. Motif, tek renkli (monogram) bir düzen üzerine doğaya uygun renkli ipliklerin art arda çaprazlar (x) oluşturulması ile elde edilir. Kullanılan iplikler, kumaşın kalınlığına ve dokumasına göre çeşitlilik gösterir. Sık dokuma patiska kumaşlar için 12 ya da 8 numara yumak iplik kullanılırken; daha ince dokulu kumaşlarda muline ip ya da çamaşır ipeği kullanılır. Genellikle yatak örtüsü, yüklük örtüsü, çarşaf, karyola eteği, yorgan kapağı ve yastık kılıfı olmak üzere yatak takımlarına işlenir. Ayrıca ev dekorasyonu için kirlent, masa ve sehpa örtülerine, gelin/damat çeyizlerinin saklanması için hazırlanan bohça ve sandık örtülerine, havlu kenarlarına da işlenir. Pike, mutfak takımı, pano gibi farklı eşyalara da applike edilerek kullanılır.

Maraş Güllü Motifinin geçmişi eskiye dayanır. Kahramanmaraş'ın kurtuluş tarihi olan ve kışın en çetin olduğu 12 Şubat gününde Kahramanmaraş'ta açtığı rivayet edilen kırmızı gülün, Kahramanmaraş'ın kurtuluşuna bir işaret olduğuna inanılır. Bu sebeple kumaşlara nakşedilir. İşleme sırasında gülün ucuna, bereketi temsil etmek üzere üç tane buğday başağı eklenir. Coğrafi sınır için tarihi öneme sahip bir sembol olarak addedilen Maraş Güllü Motifi, kızların çeyizlerinde kullanılarak kültürel bir mirasın sürekliliği sağlanır. Belirtilen nedenlerle Maraş Güllü Motifinin coğrafi sınır ile ün bağı bulunur.

Üretim Metodu:

Maraş Güllü Motifinde kullanılan ve çapraz iğne olarak da bilinen kanaviçe tekniği, seyrek dokunmuş kanaviçe bezinin (kanava bezinin) üzerine renkli ipliklerle çarpı (x) şeklinde yapılan bir işlemdir. Ucuz ve kullanışlı olması açısından, ilk zamanlar pamuk ve yünden dokunan kanava bezleri, günümüzde pamuk ipliğinden dokunur. Yapılacak işe ve kullanılacak yere uygun deseni belirledikten sonra, kanava deseni kareli veya milimetrik kâğıda çizilerek renklendirilir. Kompozisyon oluşturulur. Ürünün kalıbı hazırlanarak kompozisyon, kalıp üzerine yerleştirilir. İşlenecek motif veya suyun (bordürün) ölçülerine uygun kesilen kanava bezi, esas kumaş (sık dokuma patiska) üzerine teyellenir. İşleme sırasında kanava bezinin karelerinden faydalanılır. Sık dokuma patiska kumaş üzerine çalışılan yatak takımları ve perdeler 12 ya da 8 numara yumak ile işlenirken, daha ince dokulu kumaşlarda muline ip ya da çamaşır ipeği kullanılır. İşleme bitirildikten sonra bez, en ve boy ipliklerinden çekilerek ayrılır.

Şekil 1. Kanava bezi ile Maraş Gülü Motifi yapımı başlangıç aşaması

Şekil 2 ve 3. Kanava bezi ile Maraş Gülü Motifi yapımı

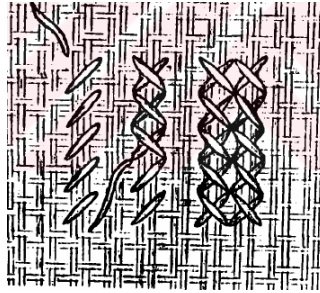

Şekil 4. Maraş Gülü Motifi

Nakışların düzgün olarak görünebilmesi için en uygun kumaş; pamuklu sık dokuma patiska kumaşıdır. Bu işleme tekniğinde ipliklerin sayılması gerekir, ancak patiska sık dokuma olduğu için ipliklerin sayılması mümkün olmaz. Bu sebeple Maraş Gülü Motifi, sık dokuma patiska kumaşı üzerine kanava bezi kullanılarak işlenir. Kullanılan teknik ise tek iğne tekniğidir.

Tek iğne tekniği aşağıdaki şekilde uygulanır.

1. / / /
2. XXX

Şekil 5. Kanaviçe Tek İğnesi Tekniği

Çaprazlar oluşturularak işlenen kanaviçe işlemleri “kanaviçe tek iğnesi” olarak adlandırılır. Şekil 5’de görüldüğü üzere kanaviçe tek iğnesi tekniğinde, kanaviçe bezinin bir karesinden çıkan iğne, bir iplik sağa, bir iplik yukarı sayılarak verrev batırılır. Bir iplik sola sayılarak kumaşın yüzüne çıkılır. Gerekli olan sayı kadar aynı işlem tekrarlanır. Geriye dönüşler bir iplik sağa, bir iplik aşağıya batarak ters yönde tekrarlanır. Böylece üst üste atılan karşılıklı iki verrev iplik bir çapraz oluşturur. Her çapraz bir kanaviçe tek iğne puanıdır. Puanlar (x) yan yana sıralanarak motifler oluşturulur.

Maraş Gülü Motifi, çeşitli gül ve yapraklarından oluşan bir çiçek buketi şeklindedir. Motifin tüm bileşenleri, eksiksiz bir şekilde kumaşa aktarılır. Kullanılan ana renkler aynı olmakla birlikte uygulamalar arasında ton farklılıkları olabilir.

Motifin orta kısmında göze çarpan büyük gül ve etrafında buğday başakları ile demet şeklinde işlenen Maraş Gülü, Kahramanmaraş halkı arasında “başaklı” veya “firezli” olarak da adlandırılır. Gülü fiziki yapısı, zor şartlar altında açması ve tomurcuk vermesi, bölgenin de zorlu mücadeleler sonucunda zafere/kurtuluşa ulaşması ile bağdaştırılmıştır. Buğday başakları ise bereketi temsil eder. Maraş halkının anlam yüklediği bu kompozisyonu meydana getiren birimler aşağıda sıralanmıştır.

- Kırmızı gül: 1 adettir ve göze çapan renk ve boyutu ile motifin orta kısmında bulunur. (Şekil 6)
- Buğday başakları: 3 adettir ve ikisi motifin uç (baş) kısmında, diğeri ise son bölümdedir. (Şekil 7)
- Gelincik: 1 adettir ve bir merkezden çıkan dalların ucunda bulunur. (Şekil 8)
- Kır çiçekleri: 3 adettir ve ikisi gülün alt kısmında, diğeri ise üst kısmındadır. (Şekil 9)
- Yapraklar: Gülü etrafında ve dalların üzerinde çok sayıda bulunur. (Şekil 9)

Şekil 6. Orta göbekte kullanılan kırmızı gül motifi

Şekil 7-8-9. Bordürde kullanılan diğer motif detayları (Buğday başakları, gelincik ve kır çiçekleri ile yapraklar)

Motifin Ölçüleri

Maraş Gülü Motifi birçok birimden oluşan kompozisyon şeklindedir ve bir çiçek buketine benzer. Motifin boyutu değiştirilmeden kumaşın ölçüsüne göre motif sayısı ve aralıkları belirlenir. Eşit aralıklı veya aralıksız olarak art arda belli bir düzen içinde motifler dizilir ve ürünün uç kısımlarına bu yatay bordür işlenir. Karyola eteklerinin sadece etek ucu kısmına yerleştirilen yatay bordür, yastık kılıflarının sağ ve sol kenarlarına yerleştirilir. Yastıkların sağ ve sol kenarlarına alt ve üst olarak 2’şer adet toplamda 4 adet Maraş Gülü Motifi yerleştirilir. Günümüzde kullanılan kısa yastıkların ise sağ ve sol kenarlarına birer adet olmak üzere toplam 2 adet Maraş Gülü Motifi yerleştirilir.

İşlemeye başlamadan önce motifin yerleşim planının yapılması gerekir. Bu doğrultuda bezin işleme yapılacak kısmı ölçülür ve bir adet Maraş Gülü Motifi boyutuna, çıkan sonuç bölünür. Aralık verilmek istenirse bir adet motif eksik işlenir ve o eksik işlenen motifin ölçüsü aralıklara eşit olarak dağıtılır.

1 adet motifin boyutu:

Boy: 40-42cm

En: 12 cm

İşleme Teknikleri:

Karyola eteği için;

Aralıklı işlenirse beze, 5 adet motif işlenebilir. Bu durumda tüm motif boyutu 5 x 40-42cm = 200-210 cm olur.

Aralıksız ve sık şekilde işlenirse beze, 6 adet motif işlenebilir. Bu durumda tüm motif boyutu 6 x 40-42 cm = 240-252 cm olur.

Uzun Yastık kılıfı için;

Alt ve üst olmak üzere 2 adet motif 2 kenara işlenir. (toplam 4 adet)

Kısa Yastık kılıfı için;

Sadece üst kısma 1 adet olmak üzere motif 2 kenar kısma işlenir. (2 adet)

Kullanılan Araç ve Gereçler

Ölçü almak için;

- Cetvel
- Mezura

Motifi çıkarmak için;

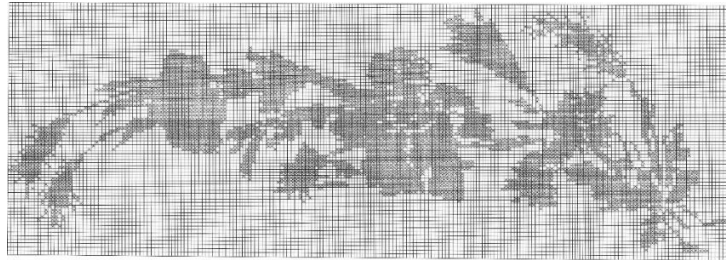
- Kâğıt makası
- Kalem
- Silgi
- Kareli veya milimetrik kâğıtlar
- Desen kaynağı olarak çeşitli motif dergileri, desen paftaları veya Maraş Gülü Motifinin işlendiği eski kanaviçe işlemeli örnek ürünlerden yararlanılır.

Motifi işlemek için;

- Kanava bezi
- Kumaş olarak Maraş Gülü Motifini net ve düzgün gösteren sık dokuma patiska bezi kullanılır. Patiska, ince yapılı ve sık dokuma olduğu için ipliklerin sayılması mümkün olmaz. Kanaviçe işlemleri için de ipliğin sayılması ve sayıya göre işlenmesi gerektiği için patiska üzerine desenin ebadına göre kesilen kanava bezi teyel alınarak işleme yapılır. Kanava bezinin iplikleri sayılarak üstte kanava, altta patiska üzerinden iğnenin iplikleri çaprazlar oluşturularak motif ortaya çıkarılır.
- İplik; patiska üzerine motifin rengi ile uyumlu pamuklu (koton) yumak iplikler ile işlenir.
- Nakış iğnesi
- Kumaş makası

Motifin Kalıp Aşaması

Motiflerin çaprazları sayılır, kareli kâğıda sayılan çaprazlar örnekteki sütun ve satırlara dikkat edilerek “x” olarak yerleştirilir. Tüm motifler tamamlandıktan sonra, örneğin kareli kâğıda aktarıldığı gibi, kalıptaki çaprazlar da sayılarak kumaşa işlenir. Her bir çarpı bir puana işaret eder. Tüm puanlar tamamlandığında motif elde edilir. Motif genellikle tümsekli olarak etek uçlarına işlenebildiği gibi tercihe göre ters şekilde, çukur olarak da işlenebilir.

Şekil 10. Maraş Gülü Motifi kanaviçe kalıbı

Motifin Kumaşa Aktarımı

Kumaş üzerinde işlemenin yapılacağı kısma kanava bezi yerleştirilip teyellenerek motifin alt kenarından yukarı kısma doğru Maraş Gülü Motifi işlenmeye başlanır. Kumaş yüzeyinden işleme yapıldığı (elin alta inmediği)

için kasnak kullanılmadan motif işlenir. Aksi takdirde kasnak kumaşı gerer ve iğne alt kısma düşmeden yüzeyde rahatlıkla hareket edemez.

Motifin uç kısmından başlanılan işlemede önce dal ve yapraklar işlenir, sonra kır çiçekleri ve başaklar, gül ve tekrar başaklar işlenerek işleme tamamlanır. İşlemede kumaş dikey olarak elde tutulur, aşağıdan yukarıya doğru işleme yapılır. Dal, yaprak ve gül birimlerine göre işleme yapılır ve sütunlar dikkate alınır. Hangi birim işlenecek ise aşağıdan yukarıya doğru birim, sütun olarak işlenir. Birimin alt kısmından yukarıya doğru yapılan işlemede kanaviçe bezinin bir karesinden çıkan iğne; bir iplik sağa, bir iplik yukarı sayılarak verev batırılır. Bir iplik sola sayılarak kumaşın yüzüne çıkılır. Gerekli olan sayı kadar aynı işlem tekrarlanır. Geriye dönüşler bir iplik sağa, bir iplik aşağıya batarak ters yönde tekrarlanır. Böylece o sütun sırasının tek ayağı “/ / /” tamamlandıktan sonra yukarıdan aşağıya doğru inilerek de “xxx” çarpılar oluşturularak puanlar tamamlanır. İşleme bitiminde de kanava bezi iplikleri sökülerek motifin kumaşa aktarımı tamamlanır.

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Maraş Gülü Motifinin geçmişi eskiye dayanır. Kahramanmaraş ilinin tarihi ve kültürel değerleri içinde önemli bir yere sahiptir. Bu sebeplerle coğrafi sınırla ün bağı bulunan Maraş Gülü Motifinin tüm üretim aşamaları coğrafi sınır içinde gerçekleştirilir.

Denetleme:

Denetimler; Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesinin koordinasyonunda ve Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ile Kahramanmaraş Suzan ve Abdulhâkim Bilgili Halk Eğitim Merkezinden ürün konusunda uzman birer üye olmak üzere toplam 3 kişiden oluşan denetim mercii tarafından gerçekleştirilir. Denetimler, düzenli olarak yılda bir kere ve gerekli görülen durumlar ile şikâyet üzerine her zaman yapılır.

Denetim kriterlerine aşağıda yer verilmektedir.

- Maraş Gülü Motifinin sık dokuma patiska kumaş üzerine ve kanava (kanaviçe) bezi kullanılarak işlenmesi.
- İpliklerin çarpı (x) şeklinde kumaşa işlenmesi.
- İşlenecek yüzeyin ebadına göre her bir motifin eşit aralıklarla yatay bir düzende tekrarlanması.
- Kanaviçe işlenirken kumaşın ve kanava bezinin en-boy ipliklerinin üst üste gelip gelmediği.
- Kanaviçe işleminin sivri uçlu iğne ile işlenmesi.
- Kanaviçe işlenirken kumaş kalınlığı ve iplik kalınlığının orantılı olması.
- Kanaviçe işlerken alttaki verev ipliklerinin tamamının aynı yöne bakacak şekilde işlenmesi.
- Sık dokuma patiska kumaş üzerine çalışılan yatak takımları ve perdelerin, 12 ya da 8 numara yumak ile işlenmesi daha ince dokulu kumaşlarda ise muline ip ya da çamaşır ipeğinin kullanılması.
- Maraş Gülü Motifi ibaresinin ve mahreç işareti ambleminin kullanımının uygunluğu.

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.